

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و فعالیت یادگیری

عزت اله کلانتری خاندانی^۱

محمد حسن فرخی^۲

چکیده: توسعه حرفه‌ای معلمان ضروری است چرا که باعث ارتقاء کیفیت دانش و مهارت معلمان شده و بر کیفیت یادگیری دانش‌آموزان نیز تأثیر مستقیم دارد. در طی این فرایند معلم دریافت کننده است، اما بهره‌وران نهایی دانش‌آموزان هستند. در تعریف توسعه حرفه‌ای نکات گوناگون و حتی متفاوت مورد توجه قرار گرفته است، از چشم انداز نگاه سیاست‌گذاران تا محوریت معلم. البته معلمان همانند ظروف خالی نیستند که بایستی از طریق توسعه حرفه‌ای پر شوند یعنی توسعه حرفه‌ای فقط از طریق برگزاری دوره‌های خاص و کلی، چه بسا خسته کننده، به منصف ظهور نخواهد رسید. علاوه بر برگزاری دوره‌های خاص، "خود راهبر"ی و روش‌های "حل مسئله" نیز کار سازند؛ به عبارت دیگر، یادگیری حرفه‌ای بر "بافت"، "شخص یا تجارب زیسته"، و داده‌ها استوارند و اصلاح آموزشی زمانی رخ می‌دهد که معلمان یادگیری را بطور دائم در کلاس درس دنبال کنند. در اینصورت، معلمان با نگاه ژرف به آنچه که در کلاس رخ داده به بصیرت حرفه‌ای می‌رسند. با گره زدن تجارب به نظرات علمی در قالب دانش کاربردی بدنبال یافتن راه حل مناسب و ارائه شیوه‌های تدریس پویا در حرفه خود خواهند بود. مقاله حاضر می‌کوشد با روش توصیفی-تحلیلی به تبیین الگوهای توسعه حرفه‌ای معلمان که دارای سه محور: استاندارد، مدرسه محور، و خود راهبر می‌باشد، درس پژوهی یا همان پژوهش مشارکتی معلمان در تدریس و فعالیت‌های یادگیری که یکی از مهم‌ترین ابزارهای توسعه حرفه‌ای به شمار می‌روند، بپردازد؛ و در آخر تلاش دارد با طراحی عملی یک فعالیت یادگیری با روش حل مسئله گامی در جهت تربیت معلم فکور بردارد.

کلیدواژه‌ها: توسعه حرفه‌ای، درس پژوهی، یادگیری، فعالیت یادگیری

مقدمه

فرآیند آموزش در حال تغییر است همانگونه که جوامع قرن حاضر تغییر را با تمام وجودشان حس می‌کنند. معلم در دل این تغییرات قرار گرفته است. گاهی اوقات معلمان بایستی در حین

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان (پردیس خواجه نصیر کرمان) و دانشجوی دکتری زبان شناسی دانشگاه آزاد واحد زاهدان

(نویسنده مسؤل)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱-۱ بیان مسئله

مدرسه به عنوان جایگاه اصلی و مرکز فرآیندهای یاددهی - یادگیری و معلم و دانش‌آموز به عنوان محور اصلی آموزش از جایگاه ویژه‌ای در جوامع کنونی برخوردار هستند. بطوری که می‌توان گفت در جهت بهبود تعلیم و تربیت، عمده‌ترین فعالیت‌های آموزشی در کلاس درس و توسط معلم صورت می‌پذیرد؛ به عبارت دیگر با نگاهی به نظام تربیتی و مطالعه عناصر و مؤلفه‌های گوناگون آن، شاخص‌ترین و ممتازترین مؤلفه آن، «معلم» است که بنیانی برای رویارویی با چالش‌ها مانند "قابلیت خلق روش‌های تازه" آنگونه که تولستوی می‌گوید و "بحران‌های حال و آینده نظام آموزشی" در کلام مهرمحمدی (۱۳۷۹)، محسوب می‌شود. در این صورت است که در سایه بررسی روش‌های توسعه حرفه‌ای معلم و پرداختن به نقش سازنده معلم فکور - نقشی که به مراتب بسیار فراتر از نقش منتقل‌کننده مفاهیم و مطالب علمی به فراگیران می‌باشد- ضمن بیان الگوهای مربوطه، اهمیت بازآموزی معلمان تا در نهایت این دانش‌آموزان باشند که به عنوان سازندگان فرداهای بهتر از این تغییرات بهره‌مند گردند.

۱-۲. ضرورت تحقیق

از هر منظر و با هر رویکردی که به مقوله توسعه جامعه در ابعاد گوناگون آن بنگریم، "زنجیره‌ای" از عوامل و عناصر را می‌توان متصور شد که لاجرم در مرکزی‌ترین حلقه‌های آن، نظام آموزشی دیده می‌شود و معلمان نقش اصلی در اتخاذ تصمیمات، تداوم برنامه‌ریزی و به ثمر نشاندن فعالیت‌ها را به نحو شایسته عهده‌دار می‌باشند. در بعد آموزش، معلم کارگزار و عامل اصلی تعلیم و تربیت به شمار می‌آید و اهداف اجرایی و نیز متعالی نظام آموزشی، در نهایت توسط وی محقق می‌شود و به بار می‌نشیند. از این رو معلمان بایستی دائماً با اطلاعات جدید و رویکردهای توسعه محور در ارتباط باشند تا به بازنمای تمام و کمال خصوصیات و کیفیت‌های مطلوب هر نظام آموزشی تبدیل شوند. تحول نقش معلمان آنگونه که (نفیسی، ۱۳۷۶) مطرح می‌کند به همراه پرداختن به مقوله معلم فکور (مهرمحمدی ۱۳۷۷) نیازی است که نظام آموزشی پویا و کارآمد در مسیر نیل بدان می‌باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

۲۰۰۲) توسعه حرفه‌ای معلم موانع و چالش‌های زیادی پیش رو دارد: چگونگی تحول در فرآیند آموزش، چگونگی تغییر باورها و نگرش‌ها و ایجاد چارچوب نظری مناسب برای یادگیری معلمان از این نوع هستند (گویا ۱۳۸۰). سرکارآرانی (۱۳۷۸) فاصله بین نظریه و عمل را یکی دیگر از چالش‌ها بر می‌شمارد. چالش‌ها باعث شده، اثرگذاری توسعه حرفه‌ای معلم وابسته به شیوه اجرا، استانداردها، و شیوه‌های ارزیابی یادگیری حرفه‌ای باشد و موضوعات فراوانی را در برگیرد. فعالیت‌های متنوعی همانند: درس پژوهی، کنش پژوهی، کار تیمی، برنامه حرفه‌ای فارغ التحصیلان، فعالیت یادگیری، و ... را در بر می‌گیرد.

۲. بحث

۲-۱ توسعه حرفه‌ای معلمان

۲-۱-۱ الگوهای توسعه حرفه‌ای

توسعه حرفه‌ای معلمان که به عنوان آموزش ضمن خدمت یا آموزش معلم شناخته می‌شود، جهت ارتقاء توسعه معلمان در حیطه خاصی ارائه می‌گردد و چشم انداز نگاه سیاست‌گذاران را آشکار می‌سازد. هر چند که در طی این فرایند معلم دریافت کننده است، اما بهره‌وران نهایی دانش‌آموزان خواهند بود. در کتاب "کاربرد تکنولوژی در تربیت معلمان" از گایبل^۴ و همکاران (۲۰۰۵، ص ۱۵-۲۵)، سه الگوی کلی برای توسعه حرفه‌ای را در قالب یک نظریه ارائه کردند:

۱ - توسعه حرفه‌ای استاندارد:

دارای متمرکزترین رویکرد، بهترین گزینه برای ارائه اطلاعات و مهارت‌ها در میان جمع کثیری از معلمان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

- (۱) گردهم آیی افراد به شناسایی نیازها و موضوعات منطقه خاص ایشان منجر شود.
- (۲) رویکرد هر کدام از افراد به صورت مشارکتی برای حل مشکلات مورد تشویق و ترغیب قرار گیرد.
- (۳) امکان توسعه حرفه‌ای بصورت فشرده، حمایت شده و انعطاف‌پذیر فراهم آید.
- (۴) فرصت‌هایی را جهت یادگیری حرفه‌ای در میان گروه خاصی از معلمان ارائه دهد.

۳- الگوی توسعه حرفه‌ای خود راهبر

در این الگو، معلمان در ایجاد و طراحی توسعه حرفه‌ای خود دخیل هستند. مطالب و آرای خود را به همراه بحث درباره چالش‌ها و راه‌حل‌ها با دیگران به اشتراک می‌گذارند. گایبل و برنز معتقدند که هر چند تشویق معلمان به شرکت در فعالیت‌های مداوم و خود برانگیخته ضروری بنظر می‌رسد اما نباید از این گونه فعالیت‌ها به عنوان ابزار اصلی توسعه حرفه‌ای استفاده کرد. بلکه بایستی به عنوان فعالیتی تکمیلی و گسترش دهنده برای الگوهای استاندارد و یا مدرسه محور بکار روند.

۲-۱-۲ توسعه یادگیری حرفه‌ای و اثربخشی

توسعه حرفه‌ای معلمان بر بهبود کیفیت دانش و مهارت معلمان تأکید می‌ورزد تا موجب بهبود یادگیری دانش‌آموزان شود. در تعریف توسعه حرفه‌ای نکات گوناگون و حتی متفاوت مورد توجه قرار گرفته است. به تعدادی از این تعاریف اشاره می‌شود: آموزش رسمی و غیررسمی به منظور رسیدن به شایستگی‌های لازم به جهت پیاده‌سازی نقش‌های مشخص در کلاس درس (جویس^۱، ۱۹۷۶، ص. ۶). توسعه حرفه‌ای تلاش برای بالا بردن ظرفیت‌های معلمان برای تدریس مؤثر و مسلح شدن به مهارت‌ها، نگرش‌ها، و دانش‌های جدید است (گال^۲ و رنچلر^۳، ۱۹۸۵، ص. ۶). افزایش دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای معلمان برای بهتر شدن یادگیری دانش‌آموزان، معنای توسعه حرفه‌ای است (گاسکی^۴، ۲۰۰۰، ص. ۱۶). تمایل و گرایش دائمی به تغییر، نیاز

1. Joyce
2. Gall
3. Renchler
4. Guskey

۷۹

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

سازی یک نوع فعالیت یادگیری و حتی ایجاد حس تعهد و پایبندی به اخلاقیات حرفه‌ای را فراهم می‌کند و اینگونه است که می‌توانند دانش، مهارت، الزامات هوش هیجانی، طراحی آموزشی و تعامل با همکاران جوان را در طول زندگی آموزشی در راستای تفکرات حرفه‌ای بدست آورند.

تعاریف نشان می‌دهند که توجه به توسعه حرفه‌ای امر مهمی است و اگر قرار است معلمان تصویر واضحی از "من حرفه‌ای" داشته باشند بهتر است در طول دوره آموزش حرفه‌ای و در طول دوره ۳۰ ساله تدریس، توجهی خاص به توسعه حرفه‌ای داشته باشند و از تأثیرگذاری و اثربخشی آن با خبر باشند. از آنجاییکه توسعه حرفه‌ای معلمان دارای جنبه‌های مختلفی می‌باشد، از زوایای گوناگونی به آن نگاه شده است. چشم انداز ۲۰۲۰ اتحادیه اروپا، حرکت از سطوح خرد به کلان است.

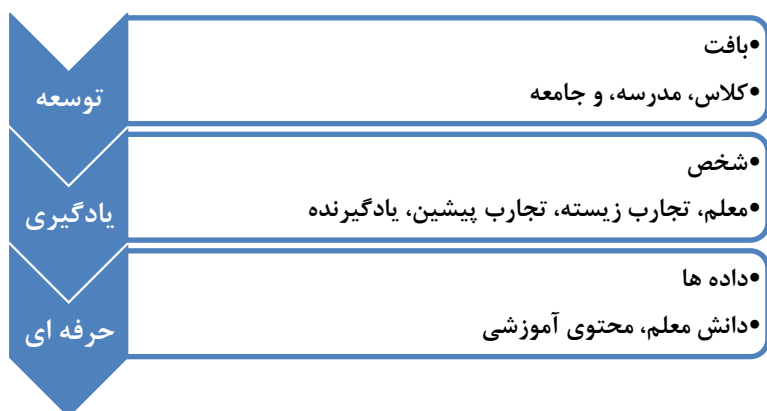
اتحادیه اروپا در مرور پیشینه توسعه حرفه‌ای معلمان (۲۰۱۱) به اثربخشی آموزشی و توسعه حرفه‌ای معلمان در قالب "مدل حلقه‌های پیاز" نگاه می‌کند و نمودار زیر را ارائه می‌دهد:

شکل ۲. چارچوب مفهومی اثربخشی آموزشی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۳: توسعه یادگیری حرفه‌ای

انسجام در شیوه‌های توسعه حرفه‌ای مهم و حیاتی است. اگر کلاس مهم‌ترین بخش فعالیت روزانه معلم به حساب می‌آید، پس آنچه که در آن اتفاق می‌افتد، اعم از ارزشیابی، اجرا فعالیت یادگیری، استانداردها و اهداف آموزشی، باید شفاف، قابل مدیریت، قابل اجرا و برون‌داد آن قابل رویت باشد.

۲-۲ درس پژوهی ژاپنی

درس پژوهی یکی از اشکال توسعه حرفه‌ای معلمان است؛ در طی این فرآیند معلمانی که برای تدریس یک واحد یادگیری یکسان برنامه دارند، دور هم جمع می‌شوند (دوژا^۱ و گراوز^۲، ۲۰۱۱). معلمان به صورت مشارکتی ارائه درسی را طراحی، توسعه، و یا اصلاح می‌کنند و بعد از ارزشیابی میدانی و مشاهده تدریس به ایجاد تغییرات و جمع‌آوری داده به منظور مطالعه تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان می‌پردازند (هوکر^۳، ۲۰۱۰، ص. ۱۲)؛ به عبارت دیگر درس پژوهی همان پژوهش مشارکتی معلمان در تدریس است. درس نامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان (بهمن ۱۳۹۳) درس پژوهی را اینگونه توضیح می‌دهد: معلمان به صورت کارگروهی (۲ تا ۴ نفر در هر گروه) شیوه مناسب تدریس یک درس را مهیا می‌سازند. سپس یکی از معلمان مبادرت به تدریس

1. Doig
2. Groves
3. Hooker
۸۳

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

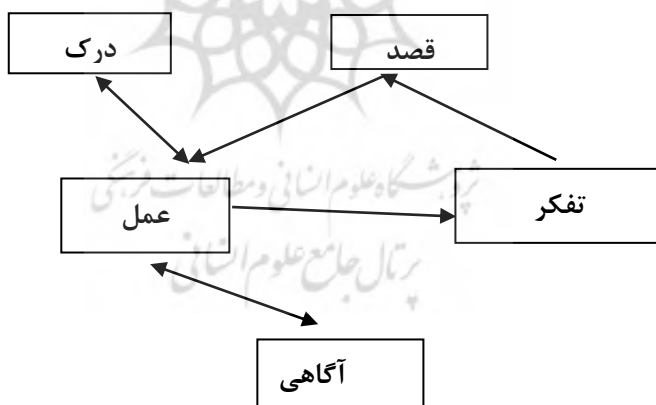
نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

۶. بحث: ابتدا معلم مجری از خود دفاع می‌کند و سپس دیگران به ارزیابی و ارائه پیشنهاد می‌پردازند.

۲-۳ یادگیری و فعالیت‌های یادگیری

۲-۳-۱ یادگیری گیبسون

در زندگی واقعی رفتارهای ما نیز در بطن محیط اتفاق می‌افتد؛ اگر چه محیط همواره در حال تغییر است اما غنی از اطلاعات می‌باشد؛ یعنی علی‌رغم آنچه که دیده می‌شود، معنای بیشتری در خود گنجانده است. محیط، مجموعه‌ای سازمان داده شده از توانش‌ها و قابلیت‌ها است (دانشگر مقدم و اسلامپور، ۱۳۹۰ به نقل از بل و همکاران، ۲۰۰۵). یادگیری نتیجه درک متقابل توانش‌ها و قابلیت‌های محیط و عمل است که در محیط به‌وقوع می‌پیوندد (گیبسون^۱، ۱۹۷۷؛ یانگ^۲ و باراب^۳، ۲۰۰۰). یادگیری معنی‌دار: مشتاقانه، تعمدی، فعال، آگاهانه، سازنده، و اجتماعی است؛ انسان بواسطه توانمندی‌هایش متمایز بوده و می‌تواند نیت و قصدش را مشتاقانه طراحی و عملیاتی کند، سپس با توجه به قصدش درباره آن تفکر کند (جانسن^۴، ۲۰۰۰).

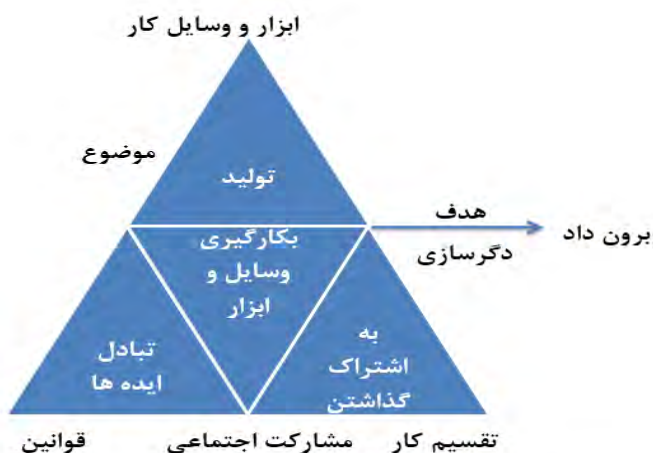
شکل ۴: یادگیری یعنی: قصد، عمل، و تفکر

1. Gibson
 2. Young
 3. Barab
 4. Jonassen
- ۸۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

شکل ۵. سیستم فعالیت (اینگستروم⁵⁴، ۱۹۸۷ نقل از جانسن، ۲۰۰۰)⁴⁰

یکی از مفروضات تئوری فعالیت این است که فعالیت‌ها بصورت کاملاً آگاهانه انجام می‌شوند؛ هم تعاملات انسان با جهان هستی و هم فعالیت‌هایی که در دل این تعاملات جایی می‌گیرند. تفکر و یادگیری نمونه فعالیت‌های هستند که به درونی شدن دانش کمک می‌کنند و کارهای فیزیکی نشان دهنده فعالیت‌هایی هستند که بر واقعیت خارجی صحنه می‌گذارند (جانسن¹، ۲۰۰۰، ص ۵)؛ بنابراین فعالیت‌های: حسی، ذهنی، و فیزیکی به همراه پردازش آگاهانه جدا نشدنی هستند. مفروض دیگر این است که همیشه قصد و نیت آگاهانه بر اعمال ما حاکم است. سومین مفروض بر اعمال میانجی همانند ابزارها، فرایندها، روش‌ها، قوانین، تئوری‌ها، و مدل‌ها دلالت دارد. آخرین مفروضه به این نکته اشاره دارد که فعالیت‌ها، پدیده‌های در حال توسعه می‌باشند و در گذر زمان با توجه به بافت پویای جامعه در حال تغییر و تکامل هستند. تحلیل سیستم فعالیت نشان داد که طراحی فعالیت‌های یادگیری اجتناب ناپذیر است و با واقعیت مفهوم یادگیری عجین شده است. طراحی و اجرای فعالیت‌های یادگیری فرصت مشاهده و درک اجرای قوانین، مشارکت اجتماعی، تقسیم کار، استفاده از ابزار، تبادل ایده‌ها، به اشتراک گذاشتن

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۲-۵. فعالیت‌های یادگیری

همه فعالیت‌هایی که انسان در طول زندگی برای افزایش دانش، مهارت، و شایستگی در چارچوب زندگی شخصی، شهروندی، اجتماعی، و استخدامی انجام می‌دهد، فعالیت‌های یادگیری نام دارند. فعالیت‌های یادگیری بر رفتار، اطلاعات، دانش، درک، نگرش، ارزش‌ها و مهارت‌ها تأثیر مستقیم دارند زیرا اتفاقی نیستند و دارای دو عامل: پیوستگی و استمرار می‌باشند. دو نوع فعالیت یادگیری وجود دارد. ۱. فعالیت یادگیری سازمان یافته ۲. فعالیت یادگیری غیرسازمان یافته (تصادفی). یادگیری سازمان یافته عمدی است بنابراین اهداف و پیامدهای آن تعیین شده است و یادگیرنده یا طراح، آگاهانه به دنبال بسط دانش، مهارت، شایستگی‌های حرفه‌ای، و رسیدن به اهداف رفتاری آشکار و پیامدها است. فعالیت‌های یادگیری سازمان یافته در قالب الگویی مدون به صورت گام‌هایی از پیش طراحی شده، با محیط یادگیری و شیوه تدریس مشخص و با اهداف آشکار و پنهان قابل اجرا هستند. نظم در اجرا، ویژگی خاص این نوع فعالیت‌های یادگیری به حساب می‌آید؛ بنابراین تصمیم مقتضی درباره محتوی، ساختار دانش، شیوه‌های تدریس، زمان، اهداف، و محیط یادگیری باید از قبل گرفته شود. در ضمن، فعالیت‌های یادگیری ممکن است از یک یا چند فعالیت یادگیری منفرد تشکیل شده باشند و هر کدام با شرایط و حتی شیوه تدریس متفاوت ارائه گردند. **گاهی اوقات هر دو نوع فعالیت یادگیری برون داد یکسانی دارند.** شرکت در یک مسابقه ورزشی ممکن است منجر به عملکرد ورزشی بهتری در آینده شود، هر چند که هدف از شرکت در مسابقه موفقیت ورزشی بوده است.

در اینجا از "عملکرد ورزشی بهتر" می‌توان به عنوان پیامد نام برد. نوعی یادگیری غیرسازمان یافته، بوقوع پیوسته و به عنوان "خروجی فعالیت" قابل توجه می‌باشد. پیامد با هدف رفتاری متفاوت است. اهداف رفتاری موارد آشکار را می‌سنجد اما پیامدها اهداف پنهان را نیز در بر می‌گیرند. در پیامدها خروجی و تولید داریم و از جنس کیفیت هستند؛ بنابراین برای بررسی پیامدها نیازمند تدوین و تعریف ملاک هستیم اما در تدریس نیازمند تبیین رفتار قابل مشاهده می‌باشیم. سیف (۱۳۹۴، ص: ۳۳) می‌گوید: "ما برای کسب اطلاع از میزان یادگیری به رفتار قابل مشاهده یا به اصطلاح دقیق‌تر به **عملکرد** او مراجعه می‌کنیم. عملکرد نیز مانند رفتار آشکار

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

۳. مواد و منابع آموزشی مورد نیاز: ماژیک، وایت بورد، فرهنگ لغت و تعدادی کارت رنگی

۴. مراحل اجرای فعالیت یا جمع‌آوری اطلاعات بر اساس ساخت فرضیه

الف. تعدادی کلمه آشنا که دارای ریشه یکسان هستند روی تخته می‌نویسیم: *act, action,*

active, activity, inactive سپس از بچه‌ها می‌خواهیم ریشه آن‌ها را بگویند.

ب. توجه بچه‌ها را معطوف می‌کنیم به کلمات: *refuse* و رفوزه؛ *sherbet* و شربت؛ *dawdle* و

دو دل. سپس از بچه‌ها می‌خواهیم به تلفظ فارسی و انگلیسی آن‌ها دقت کنند.

ج. چند کلمه که بیش از دو بخش مجزا دارند روی تخته می‌نویسیم: *predict, psychology,*

philosophy آنگاه از بچه‌ها می‌خواهیم که بخش‌های جدا شدنی را پیدا کنند.

د. کلماتی همچون *jealous, corpse, jeopardize* را روی تخته می‌نویسیم. از بچه‌ها

می‌خواهیم به کلمات با دقت نگاه کنند و آنچه را در اولین نگاه به ذهن آن‌ها خطور می‌کند،

بگویند. شاید عباراتی مثل: جلز و ولز کردن، کرک و پشمش ریخته، و به جبهه رفتن به ذهن

بچه‌ها متبادر شود.

۵. فرضیه سازی

الف. بعضی کلمات ممکن است ریشه یکسانی داشته باشند پس باید به ریشه‌ها توجه کرد.

ب. بعضی از کلمات دو زبان ممکن است هم آوا باشند.

ج. ممکن است قطعه قطعه کردن کلمات، ما را در درک معنی یاری رسانند.

د. تصویر سازی کمک قابل توجه‌ای به یادآوری معنی کلمات می‌کند.

۶. آزمایش فرضیه‌ها یا باز خورد دادن به دانش‌آموزان

لغات دیگری را که از قوانین بالا پیروی می‌کنند، البته کم هم نیستند، روی تخته بنویسید و از

بچه بخواهید معنی آن‌ها را حدس بزنند تا فرضیه‌ها ثابت شوند و بچه‌ها باز خورد مناسب بگیرند.

۷. ارزشیابی تکوینی

ارزشیابی از نوع تکوینی است؛ دانش و یادگیری دانش‌آموزان بطور مستمر در طول سال ارزیابی

می‌شود.

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاهی به توسعه حرفه‌ای معلمان فکور و تبیین درس پژوهی و ...

تمرین مشارکتی در امر تدریس می‌باشد و آشنایی با طراحی فعالیت‌های یادگیری، گام‌های اولیه این تحول آموزشی را رقم بزنند.

منابع

- دانشگر مقدم، گلرخ و اسلامپور، مرمر (۱۳۹۱). تحلیل نظریه قابلیت محیط از دیدگاه گیبسون و بازخورد آن در مطالعات انسان و محیط انسان ساخت. معماری و شهرسازی آرمان شهر شماره ۹، پاییز و زمستان (۱۳۹۱). صفحات ۸۶-۷۳.
- درس‌نامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان (۱۳۹۳). کارورزی ۲. زیر نظر شورای کارورزی دانشگاه فرهنگیان.
- سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۷۸). پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۵۹، سازمان پژوهش و برنامه ریزی، وزارت آموزش و پرورش. صفحات ۶۱ - ۷۶.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۴). روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش. ویرایش هفتم. تهران: دوران
- خاکباز، عظیمه سادات؛ فدایی، محمدرضا؛ موسی پور، نعمت‌اله. تأثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان ریاضی. فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۹۴؛ صفحات ۱۴۶-۱۲۳.
- گاسکی، ت. ر (۱۳۸۲) راهنمای ارزشیابی رشد حرفه‌ای معلمان. ترجمه کیانی نژاد، ع. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۵۹، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی، وزارت آموزش و پرورش. صفحات ۱۵۰ - ۱۳۳.
- طاهری، مرتضی و همکاران (۱۳۹۱). کاوش فرایند توسعه حرفه‌ای معلمان در مراکز تربیت معلم: نظریه داده بنیاد. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی شماره ۴۵، سال ۱۲، بهار ۱۳۹۲. صفحات ۱۷۵-۱۴۹.
- گویا، زهرا و دیگران (۱۳۸۰) توسعه حرفه‌ای معلمان ریاضی یک ضرورت. رشد آموزش ریاضی، شماره ۶۴، دفتر انتشارات کمک آموزشی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی، وزارت آموزش و پرورش. صفحات ۹ - ۴.
- مهر محمدی، محمود، (۱۳۷۷) جایگاه مدارس تجربی در نظام‌های تعلیم و تربیت، فصلنامه تعلیم و تربیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Edwards, F. (2012). Learning communities for curriculum change: key factors in an educational change process in New Zealand Professional Development in Education, 38(1), 25e47. <http://dx.doi.org/10.1080/19415257.2011.592077>

Engeström, Y. (1987). **Learning by expanding: An activity theoretical approach to developmental research**. Helsinki, Finland: Orienta - Konsultit Oy. Educational Leadership, 59 (6), pp. 45 – 132.

European Commission (2010). **Teachers' Professional Development: Europe in international comparison, a secondary analysis based on the TALIS dataset**. Ed.: Jaap Scheerens. Luxembourg 2010.

Feiman – Nemser, S. (2001). **From Preparation to Practice: Designing a continuum to strengthen and sustain teaching**. Teachers' college Record, 103(6), 1013 – 1055.

Fullan, M.(1995). **Professional Development in Education: New Paradigms and Practices**.(Guskey, T. & Huberman, M Eds.) New York: Teachers College Press.

Fullan, M., Hill, P., & Crevola, C. (2006). **Breakthrough**. Corwin Press.
-Gaible, Edmond and Mary Burns. 2005. **Using Technology to Train Teachers: Appropriate Uses of ICT for Teacher Professional Development in Developing Countries**. Washington, DC: info Dev / World Bank. Available at: <http://www.infodev.org/en/Publication.13.html>.

Gall, M. D., Renchler, R. S. et al. (1985). **Effective staff development for teachers: A research-based model (ERIC)**. College of Education, University of Oregon.

Garmston, R. (1991). **Staff developers as social architects**. Educational Leadership 49 (3), 64 – 5

Gibson JJ. (1977). **The Theory of Affordance**. (R. Shawand, J. Bransford. Eds.) perceiving, Acting and Knowing. Sage Published.

Guskey, T. (1995) **Professional Development in Education: In Search of the Optimal Mix**. In **Professional Development in Education: New Paradigms and Practices**.(Guskey, T. & Huberman, M Eds.) New York: Teachers College Press. Pp 114 – 132.

Guskey, T. (2000a). **Evaluating Professional Development**. Thousand Oaks: Sage Corwin.

Guskey, T. (2000b). **Does it make a difference? Evaluating Professional Development**. Educational Leadership, 59 (6), pp. 45 – 51.

Harmer, J. (2001). **The Practice of English Language Teaching**. 3rd Edn, Pearson Education Ltd.

Hawley, W. & Valli, L. (1999). **The essentials of effective professional development: A new consensus**. In **Teaching as the**

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی